

Bir Hekim Gözü İle Ölüm Cezası

Dr. Halim DİNÇ

TTB İstanbul Tabip Odası

Yönetim Kurulu Üyesi

Her durum ve koşulda, insan acısı ile savaşılmaya, insan hayatına mutlak surette saygı duymaya yeminli bir meslek mensubu olan biz hekimler, insan hayatına bilerek ve isteyerek bir son verme işlemi olan idam hakkında bir tutum takınmaktan kanımca kaçınamayız. Hele bu işleme, dolaylı bir şekilde de olsa katkıda bulunmaya zorlanmamız (bir adamın öldürülebilecek kadar sıhhatli olduğunu veya iyice öldürüldüğünü saptayan rapor vermemizin istenmesi gibi, bunu daha da zorunlu kılmaktadır.

Önce, idam nedir? Hadiseye objektif olarak baktığımızda, idam belirli bazı eylemlerden suçlu sayılan bir adamın, uzun müddet ölüm tehdidi altında tutulduktan sonra, yani manevî bir işkenceye maruz bırakıldıktan sonra, son devrede son haddini bulan bu manevî işkenceye, bir de maddî işkence eklenmesi ile, kendine mahsus bir merasimle, toplumdan topluma, devirden devire değişen bir metodla öldürülmesidir.

Değişik yerlerde okuduklarımdan, bu hususda yine değişik kişilerle zaman zaman yaptığım görüşme ve tartışmalardan öğrendiğim, idam işleminin amacı olarak, ayrı ayrı veya beraber üç şey ileri sürüldüğüdür :

- 1 — Bu, suçluya bir cezadır
- 2 — Bu suç işlemeye eğilimi olanlara bir ibret dersidir.
- 3 — Bu, zararlı bir yaratığın ortadan kaldırılmasıdır.

Ben başka bir iddiaya rastlamadım. Bunları birer birer ele almadan önce, hemen belirteyim ki, bu iddiaları ileri sürenlerden hiç biri beni ikna edemedi. Idamın ne olduğu hakkında vardığım kendi kanımı yazımın sonuna saklıyorum.

İdam Suçluya Bir Ceza mıdır?

Bu sorunun cevabını verebilmek için, ilk önce, suçlu açısından ceza nedir ve cezanın yine suçlu açısından amacı nedir, onu bilmemiz gerekli. Suçlu açısından diyorum, çünkü ibret konusunu ayrı ele alacağım. Yanılmıyorsam, çağdaş ceza anlayışında suçlu açısından amaç, suçluya bir ders vermek ve sonunda suçluyu mümkünse tekrar topluma kazandırmaktır. Eğer böyle ise sonu ölümle biten bir ce-

za söz konusu olamaz. Çünkü ortada ders alacak kimse kalmıyor. Yok, hukuk, cezanın, ceza gören için her zaman olumlu bir neticesi olması gerekmez, nasıl sanatta bazıları «sanat sanat içindir» diyorlarsa, hukukta da bazen «ceza ceza içindir» sözü geçerlidir diyor ve ölüm mahkûmunun öldürülünceye kadar gördüğü maddî ve özellikle manevî eziyet, suçlu açısından amaçsız cezaya dahildir diyorsa, yine de cezanın niteliği bakımından söylenecek bir söz kalıyor: Kabul etmek gerekir ki, idam suçlu açısından ceza olarak, ancak kısas felsefesi içinde ele alınabilir. Peki, bugünkü hukukta kısasın yeri olabilir mi? Göz çıkarmanın gözünü çıkarıyor muyuz? Çağımızda böyle bir hukuk anlayışı savunulabilir mi? Bu şekilde bir kısas anlayışı içinde, kollar, bacaklar kesen, karın deşen, gözler çıkararak, bir ceza hukuku uygulaması nasıl bir tablo oluşturur acaba? Herhalde bu insanlığın, çağımız seviyesinde, ancak isyan duygusu ile karşılanacak bir tablo olurdu. Fakat bu tabloyu içine sindiremeyenlerin, idamı hiç sindirememeleri gerekir. Tabii ölümle neticelenmeyen suçlarda, suçlu açısından ceza unsuru, üzerinde bu kadarcık bir tartışmayı dahi gerektirmeyecek şekilde anlamını kaybediyor. Çünkü bu durumda, idam işleminin kısas mantığına dahi uzaktan, yakından girer bir tarafı yok. Bence, bütün bu söylediklerimizden sonra, idamın suçlu açısından bir ceza olup olamayacağı hususunda daha fazla tartışma ve zihin yorma anlamsız olacaktır.

Idam Bir İbret Dersi midir?

Her ne kadar, idamı kaldıran ülkelerdeki istatistikler aksini gösteriyorsa da, sırf tartışmaya devam edebilmek için idamın dehşet verici bir ibret dersi olabileceğini kabul edelim. Fakat ibret dersi vermek için işkence ile adam öldürmeye izin verilecekse, bunu daha tesirli hale sokmak da mümkün. Örneğin, ortaçağdaki bazı usuller, bir tekerleğin üzerine bağlayıp, uzuvları bir sopa ile birer birer kırarak öldürme, yine bağlayıp, dağlara dağlara öldürme, diri diri yakma, kazığa oturtma, Osmanlı tarihindeki çengele asma gibi şeyler, muhakkak ki çok daha tesirli olurlar. İşkencenin hududu nasıl tayin edilecek? Sonra eğer idamdan amaç ibret ise ve bunda utanılacak bir şey yoksa, niye örneğin televizyonda asılan kimsenin can çekişme esnasındaki bütün yüz mimikleri gösterilmiyor? Eskiden meydanlarda yapılan bu işlem şimdi malûm gizli yapılıyor. İnsan ancak utanılacak fiillerini gizli yapar. Bunun utanılacak bir iş olduğunu anlama da bir aşamadır, ama, henüz idam edilecek olana bir faydası olmuyor. Aslında, yukarıda saydığımız, diğer işkence ile adam öldürme metodları karşısında infial duyup, asma hadisesinde duymamak, sadece insa-

nın ne kadar kolay şartlandırıldığını ve bu şartlanmanın ne denli korkunç tesire sahip olduğunu gösterir. Ayrıca, ibret üzerinde durulurken, idamın aynı zamanda bir örnek olabileceği de unutuluyor. Devletin, bile bile merasimle adam öldürmesi, öldürmeyi hiç bir koşulda yapılmaması, yapılamaması gereken işler çerçevesinden çıkarmıyor mu? Bu işe eğilimi olan bir kimse, adam öldürmek bu kadar kötü bir şey olsaydı, önce devlet bunu yapmazdı diye düşünmez mi? Ve acaba bu düşünce eyleme geçmesini kolaylaştırmaz mı?

İdam Zararlı Bir Mahlûku Ortadan Kaldırmaya Yarayan Bir İşlem midir?

Herhangi bir kimsede veya devlet dahil, herhangi bir kuruluştaki bir insanı ortadan kaldırma hakkının olup olamayacağı tartışmasını şimdilik bir kenara koyarak şu soruyu soracağım : Bu kadar kesin neticeli bir işlemde, hangi adamın topluma daha az veya daha çok zararlı olduğuna karar verirken hukuk kendine ne derece güveniyor? Bu soruyu bir örnekle sormak daha iyi olacak : Dağ başında, toplumun bazılarına sağladığı maddî ve manevî olanaklardan yoksun kalmış bir çoban, bir köylü, herhangi bir meseleden rakip, veya düşman olduğu diğer bir köylüye, pusu kurup öldürmek kastı ile ateş ediyor diyelim. Kurşun insanı doğrudan doğruya öldürmeyecek bir yara açıyor fakat vurulan, kısa zamanda gerekli tıbbî yardım yapılmadığından, kan kaybından veya başka bir komplikasyondan ölüyor. Diğer taraftan, adam yaralamaktan, dolandırıcılıktan, ırza tasaddiden sayısız sabıkası bulunan bir şehir kabadayısı, öldürmek kastı ile, usta ellerle tam göğsüne nişan alarak ateş ediyor. Mükemmel bir cerrahi müdahale yapılmadığı, en aşağı yirmi şişe kan verilmediği takdirde muhakkak çok kısa zamanda ölecek şahıs, yakında bulunan bir hastahaneye götürülerek en usta operatörler tarafından yapılan bir ameliyatla ve verilen yirmi şişe kanla iyileştiriliyor, bir hafta sonra sağ ve sıhhatte olarak sekelsiz taburcu ediliyor. Eğer yanılmıyorsam, bugünkü niyete değil de, daha çok neticeye bağlı hukuk uygulamasında, şehir kabadayısının idamı söz konusu dahi edilmeyecekken, çobanın idamı, hukukça geçerli bir hafifletici sebep bulunmadığı takdirde, hemen hemen kesin. Şimdi, hukukçulardan ellerini vicdanlarına koyarak cevap vermelerini istiyorum. Bu iki yaratıktan hangisi topluma daha zararlı?

Yukarda gördüğümüz gibi, bazen son derece nisbi kıymetlendirmelere dayanan bugünkü hukuk uygulamasında, insanların idam gibi sond erece kesin bir işleme vicdanen cesaret etmelerihayret edilecek bir şeydir.

Sonuç :

Kanıma göre idamın, yani toplum adına merasimle ve işkence ile adam öldürmenin ne suçlu açısından ceza olarak, ne suç işlemeyi önleyici bir ibret dersi olarak, ne de zararlı bir yarattığı ortadan kaldırmaya yarayan bir işlem olarak savunulabilir bir tarafı yoktur.

Bir hekim olarak kanımca idam, insanlığın ilk çağlarından beri, değişik devrelerde, değişik şekillerde kendini gösteren, (çeşitli işkence şekilleri uygulaması gibi, çeşitli adam öldürme usulleri bulma gibi) insanın en ilkel duygularından sadizmin bir tezahüründen başka bir şey değildir. Buna intikam duygusu da denemez. Çünkü intikam duygusu kişiseldir. Herhalde bir devletin, bir toplumun bir şahsa karşı intikam beslemesi mantığa sığar bir şey değildir.

Ben bu yazıda, ne hukukun, özellikle uygulamasının temelinde var olduğuna inandığım zayıf noktalardan, ne adli hatalardan, ne suçta sosyal etkenlerden, ne de bir kimsenin veya adı devlet de olsa bir müessesenin, insan canını alma hakkının olup olmadığı tartışmasından bahsetmek istemedim. Bu yazının amacı daha çok uygulamadaki somut çelişkileri göstermektir. Aslında tabii, idama karşı, yukarıdaki sosyal ve felsefi görüşlerden hareketle de söylenmiş ve söylenecek çok söz var.

Şimdi bir hekim olarak, yasa yapma durumundaki hukukçulara sesleniyorum : Hukukun, özellikle uygulamasının bu açık nisbiliği ve mükemmelden bu kadar uzak olması karşısında, idam gibi kat'i neticeli, işkence ile uygulanan, insan canı alan bir işlem için, alışkanlıkların insan kafalarına perçinlediği peşin hükümlerden, insan üstü de olsa, bir gayretle sıyrılarak, bir kere daha, soğukkanlı bir şekilde vicdanlarınız ile hesaplaşınız ve vicdanlarınızın akılcı sesini herkese duyurunuz.

D U Y U R U

VII ULUSAL DERMATOLOJİ KONGRESİ

Istanbul, 11-13 Eylül (Sheraton Oteli)

Yazışma Adresi: Prof. Dr. Türkân Saylan

Deri Hastalıkları Kürsüsü, Çapa/Istanbul

Not : Kongrenin ana konusu Psoriasis'tir. Dermatoloji alanında güncel yenilik ve aşamaları kapsayacak olan Kongrede ana konu dışında bildiriler de yer alacaktır. Kongrenin bitiminden sonra 14 Eylül 1978 günü saat 10-13 arasında, dermatopatoloji ile ilgili üyelerin getireceği ilginç veya çözümlenememiş patoloji preparatlarını tartışmak üzere İstanbul Dış Hekimliği Fakültesi'nde bir toplantı da düzenlenmiştir. Bu Kongre Türk Dermatoloji Derneği, İstanbul Tıp Fakültesi ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi tarafından düzenlenmiştir.